

УДК 343.98:343.9.02:343.351

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/42-43

Олександр НЕКЛЕСА
викладач кафедри кримінального
процесу та стратегічних розслідувань
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИМ ГРУПАМ ТА ЗЛОЧИННИМ ОРГАНІЗАЦІЯМ В ХОДІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ РОБІТ ТА ЇХ ВИКОНАННЯ

Придбання товарів, робіт і послуг є невід’ємною частиною діяльності будь-якої держави. Без добре налагодженої системи публічних закупівель держава не може повною мірою виконувати свої функції. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, обсяг державних закупівель товарів, робіт і послуг в 2023 році, які були проведені через систему «Ргозоґо», склав 480 млрд грн. Але значна частина коштів, що виділяються державою, витрачається неефективно, а в деяких випадках ці кошти просто привласнюються підрядниками шляхом внесення недостовірних відомостей про обсяги (характеристики) та вартість до офіційних документів, на підставі яких здійснюється перерахування коштів на рахунок контрагента замовника. Однією з основних причин неефективності використання державних ресурсів у цій галузі є високий індекс корупції. На думку експертів, щорічні втрати через корупційні зловживання в сфері обліку публічних закупівель становлять майже 20 % видатків державного бюджету. Причина цих значних втрат є поширення корупції та інших корупційних правопорушень з боку розпорядників таких коштів (уповноважених осіб) та осіб, які протиправно співпрацюють з останніми під виглядом законного виконання офіційних угод, укладених за результатами проведення публічних закупівель з порушенням чинного законодавства.

Найбільш поширеними зловживаннями в Україні є наміри замовників здійснити закупівлю робіт у певного, заздалегідь визначеного учасника. У свою чергу, цей результат може бути отриманий шляхом уникнення конкурентних процедур закупівель, наприклад, посилаючись на постанову Кабінету Міністрів України, яка не містить норми для спрощення закупівлі певних товарів, робіт або послуг, таким чином неправомірно надавши можливість в отриманні перемоги конкретному підконтрольному учаснику, або за допомогою прямого укладання договору, порушуючи вимоги Закону України «Про публічні закупівлі» [1]. Уникання конкурсів, ймовірно, залишилося найбільш поширеною проблемою в сфері державних закупівель. Незважаючи на значне скорочення в основі використання спрощених процедур закупівель протягом останніх двох років, в січні–березні 2023 р. майже 62 % від загальної вартості договорів, укладених на придбання товарів, робіт і послуг, являли собою переговори з учасниками.

Значна частина цих контрактів пов’язана із закупівлями робіт, і вже в процесі виконання договору деякі службові особи з метою привласнення державних коштів здійснюють різного роду зловживання, наприклад, шляхом: виконання будівельних робіт в меншому обсязі, ніж передбачено проектно-кошторисною документацією; використання матеріалів, які не відповідають передбаченій якості; залучення працівників, що мають низьку кваліфікацію, або взагалі не мають навичок виконання певного виду робіт, або виконують їх без передбаченого чинним законодавством працевлаштування; зазначення техніки, яка не існує; здійснення повторного перерахування коштів, використовуючи за основу проектно-кошторисну документацію, за якою раніше вже були виконані роботи та сплачені кошти, та ін. Таким чином, директор юридичної особи або фізична особа – підприємець, що за договором виконує роботи, вносить недостовірні відомості про обсяги та вартість до актів виконаних будівельних робіт (іншої бухгалтерської документації), на підставі чого

протиправно привласнює кошти державного (місцевого) бюджету. Протиправна діяльність вказаних осіб може виникати тільки після того, як відповідне підприємство стане переможцем за результатами процедури закупівлі, встановленої законом. Отже, маємо зв'язок, який починається з порушення проведення процедури закупівлі і переходить до протиправного укладання договору про виконання певного виду будівельних робіт, як наслідок, до внесення недостовірних відомостей до офіційних документів, які дають підставу для перерахування державних (місцевих) коштів на розрахунковий рахунок підрядника, чим спричиняються непоправні збитки для держави та територіальних громад [2–4].

Таким чином, вищезгадані правопорушення, що починаються ще на стадії публічних закупівель, значно знижують ефективність державних коштів. Законодавчі зміни, направлені на вдосконалення системи публічних закупівель товарів, робіт та послуг, контроль за їх проведенням не дають гарантій того, що ці закупівлі в кожному випадку будуть проведені без порушення, адже якісно перекрити перевіркою кожен закупівлю неможливо через наявну велику кількість процедур на одну уповноважену особу. Відкритим залишається питання супроводження закупівель, по-перше, з початку проведення відповідної процедури до моменту обрання суб'єкта (відповідної юридичної особи або ФОП), з яким буде укладено договір; по-друге, з моменту його укладення до моменту завершення надання товарів, робіт або послуг за таким договором та сплати коштів на розрахунковий рахунок виконавця. Процес формування очікуваної вартості предмета закупівлі також викликає багато запитань, адже замовник в більшості випадків не конкретизує, на що, де і в якому обсязі переможець (контрагент за договором) має надати (виконати) предмет договору. Разом з тим, враховуючи часткову відкритість інформації про публічні закупівлі, активна участь громадськості, спрямована на громадський контроль цієї сфери діяльності, суттєво допоможе уповноваженим правоохоронцям у викритті злочинної діяльності ОГ та ЗО. Також бажано використовувати найкращий західний досвід у сфері державних закупівель, зокрема, посилити відповідальність за змову між усіма учасниками торгів та замовниками.

1. Про публічні закупівлі : Закон України від 25 грудня 2015 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

2. Санакоєв Д. Б., Неклеса О. В., Єфімов В. В., Юр'єв Д. С. Виявлення і розслідування злочинів, пов'язаних із привласненням, розтратою, заволодінням чужим майном : метод. рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 39 с.

3. Санакоєв Д. Б., Юр'єв Д. С., Неклеса О. В., Єфімов В. В. Виявлення і розслідування окремих видів злочинів у сфері службової та професійної діяльності, вчинених ОГ і ОЗ : метод. рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 60 с.

4. Санакоєв Д. Б., Неклеса О. В., Єфімов В. В., Юр'єв Д. С. Нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів стратегічних розслідувань : метод. рекомендації Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 56 с.

УДК 343.98:343.9.02:343.575

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/43-45

Володимир ОЛЕКСЕНКО

старший викладач кафедри
оперативно-розшукової діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ, ПРИЧЕТНОЇ ДО НЕЗАКОННОГО ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ

В умовах військової агресії російської федерації проти України, яка була розпочата 24 лютого 2022 р., організована злочинність становить, безумовно, безпосередню загрозу для національної безпеки держави. Сьогодні активізація організованої злочинності в Україні ускладнюється низкою чинників негативного характеру, серед яких організована наркозлочинність, яка постійно вдосконалює свою діяльність, розширює сфери впливу, як наслідок, підвищується кількість тяжких наркозлочинів. Також організована злочинність